„ЗАСТАВА“ излази редовно:
средом, петком и недељом на целом табаку
а уторником на по табака.

ЦЕНА ЈЕ ОВА
за Аустро-Угарску
на целу годину . . . . . 14 ф. — н.
на по године . . . . . 7 ф. — н.
на четврт године . . . . . 3 ф. 50 н.
на 1 месец . . . . . 1 ф. 20 н.
За Србију (у злату)
на годину 32 дин. на пола године 16 дин.
на четврт године 8 динара.

ЗАСТАВА.

ОГЛАСИ рачунају се по 6 новч. од сваке врсте оваких ситних слова, за жир се плаћа по 30 новч. сваки пут.

ДОПИСИ шаљу се уредништву, а претплата и огласи администрацији „ЗАСТАВЕ“ у Нови Сад.

НЕНАПЛАЋЕНА ПИСМА не примају се

РУКОПИСИ не враћају се натраг.

Поједини бројеви стају 10 новч.

лист целокупне српске народне слободоумне странке.

БРОЈ 152. У Новом Саду у петак 30. септембра 1888. ГОДИНА XXIII.

Позив на претплату.

Крајем овога месеца истиче рок претплате свима онима, који претплатише „Заставу“ на трећу четврт године. Овим позивамо пријатеље „Заставе“ на даљу претплату.

Ко је и шта је „Застава“, то је она довољно показала. Она ће се и на даље лепршати у слободном табору нашег народа, на бедему народносном и напредном. И кад то кажемо, ми се позивамо на свој досадањи рад, који нас не може утерати у лаж.

У данашњим данима, где је силом прилика главни део наших обрана спао на плећа новинарска, „Застава“ треба још одлучнију потпору својих пријатеља. И она се са пуно наде обраћа својим пријатељима, да је не само духовном снагом, него и у купљењу претплате помогну.

Цена је „Застави“ обележена на челу листа.

Обраћамо и опет пажњу наших пријатеља и претплатника на бројеве „Заставе“ од петка. Ти су бројеви удешени за најшире кругове нашег народа, а нарочита претплата на њих стаје 3 фор. годишње.

У Новоме Саду, 16. септембра 1888. г.

Уредништво „Заставе“.

НАШИ ДУГОВИ.

Наши државни дугови множе се ужасно. Они су до сад по свој прилици достигли хиљаду и шест стотина милијона форината. Колико је то ужасна свота, то је многоме тешко и замислити. Неко је израчунао, да, кад би се засејало две хиљаде и четири стотине јутара земље, па кад би никла банка до банке, форинта до форинте, онда би тек имали толико новаца, да исплатимо наше државне дугове.

Свака глава у нашој држави, мушка и женска, старо и младо, кад се срачуна једно на друго, мора плаћати годишње око 8 фор. само као интерес и отплату на те државне дугове. Скоро једна трећина државних прихода иде на то.

Да је та свота велика, о томе нема сумње, да грађани наше државе клецају под тим теретима и то је истина. И то је баш оно најжалосније. Јер с једне стране државни дугови расту, с друге стране народно благостање опада. А то мора сваког који уме мислити и рачунати испунити с највећом зебњом.

Недавно је статистичко одељење издало на свет цифре о нашим новчаним заводима. Ми у овом чланку нећемо о свему том опширно да говоримо, само ћемо се задржати код једне ствари. Из тог извештаја дознали смо, да су новчани заводи Угарске, до године 1873. издали били 166 милијона форината појединим грађанима, као зајам на непокретности. А за даљих 13 година, т. ј. до године 1886. достигла је та свота 359 милијона форината. Види се дакле, како су наши поседи, наше куће и земље грдно задуживане у последње време. И ту је узет само дуг, кога су новчани заводи интабулисали, а дуг, који су поједини људи интабулисали, није ту урачунат.

Било би занимљиво, кад би имали бројеве о томе, с каквом су свотом данас оптерећене непокретности угарских грађана, али те бројеве немамо. Влада их сигурно зна, али кад их није у последње време обнародовала, мора да су ти бројеви ужасни. Но и без тих бројева зна се, да је већа половина целог поседа у нашој држави оптерећена дугом и то великим дугом. Појединости, које о том избијају од времена на време на јавност, врло су немиле.

Из овог излази, да је крајње време, да се учини нешто, што би окренуло наше газдинско стање на боље. Не нађе ли се лека данашњем злу, онда ћемо врло брзо увидети, да не можемо даље.

Наш сабор ће се за неколико дана састати у Будимпешти, и онда би требало, да једаред највећу своју пажњу обрати баш на газдинско стање у земљи. На жалост, то до сад није било. Ситније ствари расправљају се обично на широко, а о газдинском стању сувише је ретко разговор. У опште, ми још никако не видимо право заузимање, да се учини нешто, што би могло помоћи. А требало би, јер је крајње време, а могло би се, јер није немогуће. Само би за то требало много труда и борбе, јер би са сваког краја требало почети поправљати. Но сви су изгледи, да данашња влада није за тај већи посао дорасла. То је она бар показала својим досадањим радом. Уместо да је поправила, она је стање само погоршала. И то је сад оно зло, из којег се заман тражи излаза, јер баш та влада има у сабору — већину. Заиста жалосне прилике!

У Будимпешти. +

Стање у Србији.

Београд 27. септебра.

Шта се ради по Београду о томе се и сувише често пише, а како је у унутрашњости Србије, о том се слабо говори, ма да је тамо тек зло.

Да би ваши читаоци што би боље сазнали стање ствари у унутрашњости Србије да би се могли уверити, докле достиже бестидност наших капетана, приопштићу вам овај случај који стиже из унутрашњости Србије, са Космаја нашим новинама. Ево тог случаја па судите сами, а ја примећујем само толико, да се слични случајеви сваки дан догађају по свима крајевима Србије.

Дакле чујте:

„У Сопоту, на механском дреку стоји и данас прилепљена наредба нашег капетана ове садржине:

„Забрањује се разговарати и говорити о политичким партијама. Ко противно овоме учини, биће најстрожије кажњен и т. д.“

Кад му се већ досади кажњавати људе ни криве ни дужне под изговором за „опорочавање“ власти, за „непослушност“ и томе подобно, а он ето издаје и оваке наредбе. Не знамо на основу кога је закона капетан могао издати ову наредбу. Но знамо да се данас на закон најмање обраћа пажња, па би нам лакше било, кад би знали да ли је још где год слична наредба издата? Не верујемо.

Безакоња нашег капетана, И. Х. Поповића нису само у томе, што људима из опозиције ствара кривице, и кажњава их на правди бога, но и у томе, што напредњацима гледа кроз прсте и не узима их на одговор за замашне кривице. Тако, његов љубимац, неки Авђелко оптужен је за неколико кривичних дела, па г. Х. Поповић противу њега ништа не предузима, но шта више све могућно чини, да га за председника општине протури!

Шта је он радио око збацивања старих и постављања нових кметова јављено вам је. Сад ћу да вам опишем нова чуда и покоре што их је пре неки дан у Стојнику починио. Дакле чујте:

13. о. м. враћала се наша капетаница с децом из бање. Г. Илија јој изађе на сусрет до Раље. Ту се у механи нађу са Милојем Пантелићем механџијом из Стојника. Ту су седели и пили. На једанпут ће запитати капетан:

— Па, Милоје, како ради твоја механа? Овима овде, како видим, иде добро.

— Не питај господине, рече Милоје. Не ради скоро ништа . . . Не знам ко протури у народ глас, да сам ја напредњак, па сад неће нико да ми остави ни пребијене паре у механи . . . Обилазе је као нечастиви крст!

Капетан се смејао, а капетаница ће рећи:

— Па напредњаци су најбољи људи.

— Тако је, одговори Милоје околишећи... Али народ као стока, кад надре на једну страну, тешко му је противно доказати.

— Научићу их ја памети; ја или нико — рече капетан љутито. Иди ти Милоје те спремај вечеру. Ја ћу са женом доћи довече у Стојник, па ћеш видети како ће пазар ићи. Кад дође у Стојник нареди да му зову председника општине и кметове. А кад су ови дошли, он им изда најстрожију заповест да сутра пре зоре пред механом сазову збор целе општине.

Кметови се згледаше. Један другом су погледом казивали да мора бити нешто важно, а сви су мислили да је се испунила претња капетанова о ванредном стању, које ће се сутра обзнанити.

Као без душе јурили су не само сви бирови но и они кроз помрчину газећи блато до колена. Кроз села је одјекивао глас бирова, којим под најстрожијом одговорношћу саопштаваше народу капетанову наредбу да сутра зором све пореске главе дођу пред стојничку механу. Преплашен свет скакао је из постеље, па онако буновани иза сна излазио пред кућу или вирио кроз прозор, чудећи се шта је то сад. Многи су се облачили те одлазили до најближег суседа, да се известе у чему је ствар. Но све беше узалуд. Нико не знађаше ништа, само се нагађало.

— Мора да је оглашен рат, мислили су једни.

— Неће бити то, но бојим се што горе, вајкали су се други.

Ту ноћ сваки је у страху и неизвесности провео, а чим је зора почела свитати сваки је хитао на зборно место. Још се није добро ни расванула, а у механи и око механе у Стојнику беше се слегло мноштво света. На лицу свију могло се јасно читати неспокојство и брига. Сви су слутили на зло, а шта је управо нико па ни сами кметови нису знали. Киша је падала, те је механа била, што но кажу, дупке пуна тако да механџија није имао довољно

ЛИСТАК.

ЈОШ НИЈЕ БИЛО ДОЦКАН..!

Слика са села.

Баш су ти газде та браћа Радојчићи! У селу нема им равних. Имају земље, винограде и преко иљаду оваца, крмади и рогате марве. Кућа им је пуна као кошница. У њој свега, што само замислиш! Пред зиму се спреми толико смока, да би и за две куће било доста! Амбарови им пуни жита и друге хране, а с јесени напуне их кукурузом. А кад оберу винограде, брате, пун им подрум вина. Има у њих старога вина, веле, још од буне. Али то је што год особито.

Нема о том ни дивана, зна се, они су прве газде у селу! Њих два брата, па сложни и вредни. За свачим су ти они пристали, свему су срни и вољни. Обоје раде и штеде, а на њих се угледају и млађи њихови. Па и жене. Јетрве, па се живе као рођене сестре! У кући им мир и слога, а ред и поредак влада. Сваки вели: Е, то су сретни људи, благо њима!

Али ипак не можеш рећи, да је и код њих сва срећа и задовољство.

Као да је било суђено, да се утре траг и племе Радојчића.

Ето, старији брат Милован имао две кћери и сина; па саранио све.

Млађи брат, Павле ипак био, рећи, сретнији у деци. Бар му кћери заживеле. Већ две кћери удомио сретно; дао их у добре и ваљане куће. Па, хвала богу!

Али, како да кажем, да не грешим душе! Знаш што ти је женско дете. Кад нема мушкога, ко ће после кућу прихватити. Већ изгледало, да ће опустити кућа Радојчића и да ће им име угинути. Али после толико година, тако рећи, изненада стече кућа Радојчића — подмлатка. Родило се Павлу мушко чедо, Милан. Сви га од милоште звали, Милане, Миле!

Милана држали као кап воде на длану. Сви били око њега и пазили га, као венцу у оку. Не знаш, ко је већма око њега, ил мати или стрина. Не знаш, ко га више обасипа љубављу и милоштом, оне или две сеје. Све му угађали и чинили по вољи; мислиш, начинили би му и на глави места!

Тако је Милан растео и одрастао, па се и замомчио. Момак вам је то, хе, није баш шала! Кад се први пут ухватио у коло да игра, хе, да сте га видели! А што је био хирош и кицош, то је мало ваљи. А био и иначе; леп на ову, да и није први газдински син, па би многој цури за око запео.

Милана други момци баш нису бегенисали, био је мало поносит, и свугде хтео да се покаже и да се размеће. „Ви'ш га, мисли, ако је газдачки син, да је бога ухватио за пету!“, говорили о њему и за њим.

— Јух, друго, гледај, молим те тог Милана, газда-Пајиног. Како се поноси, види га, као паун се шепури! Тако га девојке пресудиле.

* * *

Недеља је, после подне. Сунце баш нагло на мале заранке. Јесен је, лишће жути и опада. По где које дрво, већ оголело. Сунце се полако смирује. Као да се спушта, тамо иза сеоског шумарка, па последње зраке баца пред сеоску врчму. Пред врчмом игра се коло; сад најбоље веве, колеба се и таласа, на десно, на лево.

Свирац, Игњат Клипа, дува у гајде, бого мила, удесио, па везе, а коло се разиграло мислиш, вибад неће стати. Ухватио се ту момак до цуре, цура до момка, а све мило до драгога. У колу већ више пута Милан игра до Јеле Радића, па и данас. С њом се највише разговара. Где год се нађу њих двоје заједно. Види се, Милан баш обегенисао ту цуру баш не другу но Јелу помодарку „вештицину“ кћер! Мати Јелина, Скевија била жена зла и на рђаву гласу. Шта све није говорио о њој свет! Каква чуда и покоре! Ако је само и половина истине, па да се сваки врсти и од ње и њеног деветог колена. Па од куд се Милан загледао баш у њену кћер. А бар да је лепа, рећи, онако, што год особито, па би казао; загледао се у њену лепоту, није чудо, али, брате, није ни лепа. Увек се јако белила и руменила, а обрве вранила. Држала се и носила као права варошћанка. Зато је девојке звале, помодарка-Јела. Веле, кад је ишла на рад, у поље, и онда је понела собом белило.

Кад су чули Миланови да он ашикује са Скевијином ћерком, било им врло неправо.

* * *

Дошло Милану време да иде на „визитацију.“ Кад је отишао тамо, чим га видеше, одмах га увеше. То су Миланови у неку руку и волели. Као веле, „нека га, нека одслужи своје, па ће бити миран!“ Ево, вели му отац, и ја сам служио цара толике године, па ништа! Ево ме, хвала богу! Неће ни њему ништа валити! А и то су мислили, за три године ваљада ће избити из главе Јелу. Младост — лудост, проћи ће то!

А досад што му говорили и саветовали свакојако, ништа није помагало. Он се држи свога!

Отишао Милан у солдачину. Код куће свима било у први мах необично, а особито нани било тешко без њега, научила се, да јој увек буде пред очима. Али мало по мало, навикли се, па сад опет све по старом.

Газда Павле мислио, да га сжени, кад дође из солдачине. А баш било још неколико месеци.

Одавна наменио Милану добру и ваљану девојку из Нацаковића куће. Са Ђорђем Нацаковићем служио заједно, у солдачини. Били заједно у Италији, били и у битци, један до другога. Па се заволели као рођена браћа. Одавно они о том диванили, онако, више у шали. А баш зашто га и неби оженио Љубицом Ђорђевом! Ни Милану згодније прилике, а ни кући бољег пријатеља. Говорио он о том са братом. И он пристаје. А да ће Ђорђе дати своју кћер за Милана, није ни сумњао. Та како неби!

Само да Милан ислужи, па да дође кући! Миланови све бројали недеље и дане, колико још има Милан да одслужи. И Милан је бројао дане, а Јели нешто сувише лагано измицали. Газда-Павле све говорио: Само да ми је дочекати, да сина оженим! Ах, само још то да доживим!

Као да је слутио, да неће више сина видети. И наслутио. Био зимус у Р. на вашару, па некако назебе и љуто се разболи. Вукао бо-

полића и шољица за каву, да све госте послужи.

Тако је то трајало до 9 часова када је капетан устао, па промолив главу кроз прозор посматрао искупљену гомилу. А кад је механџија ушао у собу са кавом и слатким, он га упита:

— Има ли пазара?!

— Има, има, одговори механџија... Одавно није било овако.

— Биће и сутра, рече капетан, па онда нареди да му кметови дођу. Кметовима рече да му одмах покажу колико је покупљено данка, а колико није и да одмах зађу по селима и дотерају стоку од оних, који сав стари и нови данак нису измирили.

— Није још све покупљено, рекоше кметови, но надамо се да ћемо за десетак дана све покупити.

— Ни десет минута не чекам, цикну капетан... У села, па стоку одмах амо дотерујте.

— Ама, молимо те господине, усудише се да му рекну два кмета — ми не можемо терати стоку кад рачуни нису код нас па и не знамо ко дугује ко не. Остави нам рока десет дана, па ако данак не покупимо кажи нас како хоћеш.

— Напоље!... викну капетан.

После десет минута звао их је и саопштио им да су кажњени и то један са 50 а други 30 динара. А сакупљеном збору је рекао да хоће порез и то одмах. Направи се једна галама, прави дар мар.

Служитељи општински су трчали и догонили стоку у механску авлију, стока гладна и преплашена отимала се. У селу опет чељад незнајући за што им се стока узима, одупирали се пандурима, а грађани су доносили паре и нудили кметовима питајући их колико су још дужни, на шта им ови нису опет умели одговорити, јер им књиге и рачуни не беху ту. Једном речи није се знало ни ко пије ни ко плаћа.

И то је све трајало пуна два дана. Механџија се није могао тужити на рђав пазар; капетаница није отишла празних руку а г. Х. Поповић однео је прибелешку од много непослушних, које треба узети на одговор и казнити за „непослушност“ и „противљење власти!“

Писмо из Румуније.

Букурешт 26. септ.

Овамо је дошао принц Велски (краљевић енглески.) и дочекан је овде од званичних кругова, као што се обично дочекују чланови владајућих породица. Што се румунског народа тиче, мора се признати да се не одушевљава за дочеке тако високих личности а понајмање се загрева за енглеског принца и Енглеску. Румуни знаду, и сећају се, како је Енглеска увек пре Турску подржавала, и нема ни најмање заслуге за ослобођење и слободу румунског народа. Већ због тога није принц Велски овде одушевљено дочекан. И румунско новинарство много не пише о доласку и дочеку принца Велског а још мање упушта се оно због доласка његова у разна политичка разлагања.

Доласку енглеског принца овамо хтели су неки придодати политички значај, а то због тога, што је овамо дошао и енглески посланик у Цариграду Уаит, који, како кажу, премишља о томе да се Румунија и Бугарска као уједињене краљевине споје, и да им румунски краљ као заједнички владар буде. Тако уједињење било би наперено против Русије. Озбиљни људи, као и озбиљни политичари, међу тим и не осврћу се на то, јер баш кад би се случајно таква мисао и извела питање је шта би тиме Румуни и Бугари добили, и да л' би им тиме опстанак осигуран био.

Но за то ипак бургијања, нико не може порећи, да се у Србији, Бугарској па и Румунији са неке стране све употребљава, како би се те нове државице што већма од Русије удаљиле, и тиме саме своју будућност убиле. До сад већ се у многом успело, и јаз је створен између тих државица како међу њима самима, тако између њих и Русије. Но не треба само заборавити, шта је недавно рекао руски државник а пријатељ балканских народа и државица генерал Игњатијев; да ће у првом реду Русији мило и драго бити, ако би Европа, макар и без Русије помогла Србима, Бугарима и Грцима, да се потпуно ослободе. Али као што би се Русија томе радовала тако не ће опет допустити, да се ти народи и државице изиграју. Игњатијев је говорио јасно и отворено а колико је искрено пријатељство неких јевропских држава према тим државицама видело би се одмах, чим би оне покушале да се споразумеду.

По гласовима из Бугарске опет су наступиле неке разлике између Стамбулова и Кобурга, као и између појединих министара. То су опет неки маневри, као што су и пре били, кад се говорило о раздору између кнеза и Стамбулова. Хтели су просто да виде да ли се Русија за таки раздор интересира, и да ли ће се једном или другом страном мирити хтети.

Недавно изашла је у Паризу књижица на француском језику под насловом „Бугарско питање с погледом на филипопољски преврат!“ Писац је, како кажу, министар Начевић. Главна је мисао писца, да докаже, како су руски агенти, особито војни агент Чичагов, конзули Сорокин, Игелетром и други отворено за уједињење Бугарске били, и како нису томе сметали. Ако је писац то хтео доказивати, могао је тај труд приштедити, па просто рећи, како је у првом реду руски цар, па онда свеколики руски народ из душе и срца желео; да се Бугарска уједини, то би се збиља пре или после остварило, и да су Бугари Русију слушали, могли су све то постигнути. Но Бугари радили су без Русије, па су грдно насели. Писац брошуре требао је све то навести, и све погрешке признати. Русија неће под данашњим кнезом и владом уједињење Бугарске признати. С људма као што је писац брошуре, и данашњи силници у Бугарској неће Русија пактирати и ти људи ако су патриоте морају се у интересу своје аџбине уклонити, па другим људма, места направити. Они су већ до сад показали своју неспособност, а народ их познаје као себичњаке и људе, који су своје отачаство упропастили. Они већ две године руше, а ништа не граде.

У.

Политички преглед.

Хоће л бити рата? Париски листови доносе из Беча врло знамениту брзојавку у којој се каже ово што следи. Кад се је гроф Калноки министар аустријских и мађарских спољашњих послова, повратио из Фридрихсруа у Беч, казао је неком посланику, како кнез Бизмарк мисли, да ове године неће бити рата. Што се тиче доидућега пролећа, кнез Бизмарк не зна, како ће бити, јер Русија се непрестано наоружава. Судећи по неким основама рускога главнога штаба, све се некако чини, да ће руске чете, које су сада на истоку Русије, доћи у пролеће на западну границу.

У галичком земаљском сабору пооштрило се трвење између Пољака и Русина. Ови последњи траже потпуну равноправност, нарочито у језику, те било је и гласова, да ће, не буду ли Пољаци испунили њихове захтеве иступити из сабора. Пољски клуб је већао о предлогу Русина, да се промени саборски пословни ред у смислу равноправности језика. Дочим су једни заступници оштро навалили на Русине, те предлагали, да се одбију њихови захтеви, били су други за сусретљивост. Након живахне дебате, у којој назва Русине непомирљивима, примио је клуб предлог правосуднога одбора, да се пословни ред промени, те сад се земаљски маршал мора поводом отварања и закључка сабора служити језиком пољским и руским, дочим се руски језик нема узети у обзир код осталих послова саборских.

Опозиција у Италији. Немачки цар бави се у овај мах у Италији. Њега ће талијански краљ дочекати као свога савезника, но тај савез талијанском народу није ни мало по вољи. Талијански народ је за савез с Француском, а не с Немачком. Да је то тако, одавно се знало и ми смо то увек наглашавали. Но било је новина, које су увек тврдиле, да се талијански народ слаже с оном политиком, коју води његова влада. Сад се показало да није тако. Гласови из Палерме јављају, да су неколико дана пред долазак немачког цара у Италију отпочела хапшења, и да је ухапшено око хиљаду људи. Нема сумње, да се талијанска влада бојала, да ће Талијани ружно дочекати немачког цара, да ће демонстрирати, и то ће бити узрок тим затварањима.

Шта сад веле Бугари? Занимљиво је, да сад Бугари сасвим друкче говоре но до сад. Ево шта пише њихов полузваничан лист „Свобода“: Аустро-Угарска имаде очевидно гледе Бугарске тајних смерова, што се види из „Нове Сл. Пресе“, која лежи пред нами. Је ли томе давно, што је тај лист узносио Бугарску и њезинога кнеза до небеса? Стамбулова је хвалио као великога родољуба и упливнога државника. А како се је сада све променило! Требало је само, да ми у својем интересу потакнемо питање о Македонији, о њезиним правима, која јој осигурава берлински уговор, — и у Бечу су одмах променили ласкави тон; бечка штампа проговорила је изненада о Бугарској са злобом и мржњом. И она иста „Н. Сл. Пр.“, која нас је још тако недавно бодрила и хвалила за опирање Русији, прети нам, да ће нас сви напустити, будемо ли настављали македонску агитацију. Она називље нашу агитацију „бесрамном“, називље нас незахвалним према Турској, која не дира у питање о Источној Румелији. Прочитав тај чланак, увидили смо о чему се ради. Појмили смо, да ти људи, који нам се намећу као „жарки бранитељи“, имаду друге циљеве и основе, кад су се подхватили тако нас „жарко“ бранити. Ми смо схватили, да под речма „самостална и независна Бугарска“, они разумевају нешто скроз различна од онога, што ми мислимо под тим речма! Ми смо схватили, да њихов „жар“ имаде границе и прелази у „хладноћу“, чим само проговоримо о Македонији.

Македонско питање. Бавећ се македонским питањем, које су недавно у Софији потакли, вели београдски „Одјек.“ „Значајно је врло, и то би ми Срби требали да добро уочимо, да се у Бугарској и око нас у опште увек почињу плести и јазвијати велики догађаји, кад смо ми најнеспремнији и кад нам је најгоре код куће. Већ је ово трећи велики случај, који нас затаче неспремне и неприправне од ово последњих десет година. У српско-турски рат смо ушли, па онда тек набављали оружје и муницију; у српско-бугарски рат смо опет ушли и без муниције и без остале војне опреме и ево, где ће нас и по трећи пут наћи велики догађаји у јаду и процесу. Нарочито у Бугарској добро пазе, кад је код нас код куће најгоре, па се онда мичу, крећу и раде. А ми? Шта радимо ми? Ми шаљемо честитке Батенбергу и трчимо испред Европе — да признамо Кобурга! То је сва мудрост наша; то је сав рад наш. Наш агент у Софији нема важнијег посла од тога, да једини од представника страних сила службено учествује у отварању бугарске железнице, да чини службене посете принцу Фердинанду — прима од њега његове ордене. И пред пловдивску револуцију биле су у нас овакe исте прилике као и данас. Данас ми не само што нисмо у бољем положају, но смо још у горем. Чак су и поједини моменти у нас онаки исти као и пре, с том разликом, што сад ни министра спољних послова ни његова насљедника нема на послу, у Београду. Потрудили су се само да пошаљу српскога посланика у Цариграду на место службе, премда врло сумњиво, да ли из тога разлога или из другога, јер је очевидно, да посланик сам без министра не може ништа да ради. Са свега овога нас подилази нека кобна зебња да опет не доживимо какву Сливницу, да опет не будемо изненађени каквим ударом, да опет неушепртљимо и у забуни не почнемо радити онако лудо и глупо као 1885. године. А да тога не буде једини је лек брза и коренита промена унутрашњих прилика наших, окрет, али истински окрет на боље у нашој садашњој кући, скуп све здраве, моралне, умне и материјалне снаге наше на пољу државнога и народнога рада, јак и поуздан подстицај, да у народу и друштву нашем сине онај живи народни дух, који је сад притиснут и успаван, један снажан и регулисан поток слободе и правога истинскога реда у земљи, који би узнео душу народну и подигао поглед и дух његов. То би одмах изменило положај у корист нашу, и ми бисмо много мирније могли очекивати догађаје у близини

летицу тако, до мученика, ал кад крену трава из земље, газда-Павле умре.

* * *

Изслужио Милан солдачину, па дошао кући. Стриц се врло радовао. Та, знаш, како је. Остарио, ослабио, па му тешко било самом. Све и сва пало на његова плећа. А ето кад дође Милан, он ће му бити помоћ и потпора.

Кад прошла Милановом оцу година, намисли стриц да га што пре ожени. Од Љубице Нацаковића боље му прилике не може наћи. Почео из далека, онако, па полако, све да навија на женидбу. Говори му о Љубици. Ни да чује! И нана и стрина свакојако, лепо око њега. Милан не слуша!

Кад навалили опет тако једанпут, он им каже, да хоће Јелу Радића, њу или никоју другу! Он је знао да ће им бити јако криво, те зато је толико околишио, како то да каже. Кад је рекао Милан, а стриц као опарен. Узе му говорити, да се окане Јеле. Није то прилика за њега, како може узети кћер Скевијину, код толиких девојака.

Милан остаје при своме, не попушта. Мислио он; попустиће стриц; и до сад је увек било све на моју! Али ту се преварио. Стриц каже: Волијем запалити кућу, него да ми уђе куга и проклетство у њу. Док сам ја жив мени неће она ући под кров! То запамти!

* * *

Било јутром рано. Похитале девојке и младе с обраницом и судовима на воду, ван села.

— Јеси л чула, Мацо, шта је ново! Баш ми сад уз пут казао Танасија, њему, вели, рекао Мија Бићин. Знаш, шта је ново, вели, ноћас одвукао Милан Радојчић Јелу помодарку!

— Е, гле! О, ко би то мислио!

— А, знаш ли, ти зацело!

— Тако ми сунца, баш тако ми казао Танасија, вели, било то после поноћи. С Милаином био и Мија Бићин и Јоле.

Ту се сад заподео диван, брате, не мож краја дочекати, једва се сетиле да треба и кући ићи. Довече већ ће се певати нова песма. Спевала је гурава Стана. Ех, таке песме још није било одавно!

— Бадава Милан ипак момак!

— Зато је био три године бака!

— Много је тај тамо научио! Говорили су момци после тог догађаја.

* * *

Газда-Милован је од оних старих људи! Поносан је и тврде воље. Кад што рече, неће опорећи, ни преиначити.

Милан се, бога ми, уверио, да је заиста тако! Мислио он испрва: попустиће! Та сви мени гледе кроз прсте још од малена! Али јест! Стриц не попушта! Неће он допустити срамоту на кућу, пошто је главе на њему. „Отровницина кћи“ њему да буде снаха! Покојни Павле је био мека срца и попустиће; али Милован, тај вам је сасвим друкчији човек! Кад је Милан уграбио Јелу Радића, стриц му се тако ражљутио — ху! да сте га само видели... Стрина-Латинка толике године што је ш њим, па не памти, да се тако ражљутио!

Кад је чуо Милан, како се стриц ражљутио и како му је криво, како вели, неће ни да зна за њега, нека иде, куд га мутна вода носи, бога ми, мало се тргао натраг! Види, да ће бити и повуци и потегни! Али, натраг већ не може; напред, па куд пукло, да пукло! Оделиће се од стрица! Нека му даду његов „тал“, па ће да буде свој газда! Са Јелом се већ и оженио.

Кад је Милан добио свој „тал“ и постао свој госа; нико се није толико радовао, колико мати Јеленина — Скевија. Хе, сад је она, рећи, била права газдарица у кући. Она је жарила и палила, како је хтела. Милану не било право, што се она начинила госом у његовој кући, али је ипак морао трпити због жене. Али ипак је више пута хтео, та онако из далека да нагласи: Знаш, Јело, шта је и како је! Ја, онај, мислим, знаш.... немој мислити, да ја што имам против твоје матере, али... знаш, има она своју кућу.... Та, та ниси ти дете, ни ја — па можемо ми живети сами за себе... Јела само ћути, а види јој се, да јој није право. Али не каже ништа... Милан ипак види, шта је и како па... опет помисли, боље ћутати, нека само буде мира... И Милан, из прва, чисто је уживао, што је свој газда... Хе, ко је он... свој газда... Али мало по мало прође га то, па поче... Хм! бога ми, у мојој кући нема реда ни чистоће... гле овде ђубре... онде не опрано... Ово није на месту. У нашој кући то је било друкчије... Ви'ш, ово је нана овако уредила, ово онако... Јела се носила, као мало која. Увек свилена хаљина, свилена марама; белила, руменила, свакојаких фела... А ви'ш у нашој кући било је то друкчије... Моја Милица није се тако лицкала, ни умивала, мисли Милан у себи — а баш јој могло бити.... Канда у амбару фали жита.... Ритар-Шмул је пролазио јуче сокаком... хм!... — види му се, није нешто чист посао...

Тако се више пута задубио у мисли Милан, па, богме, и уздахнуо из дубине душе....

* * *

Јела није била тако рђава. Била баш добра срца и волела Милана. Али од малена научила зло, рђав пример од матере.... Мати је господарила њом са свим... Можда би она била са свим друкчија само да јој није матере. Али мати је увек у за њу, као зао дух. Баби мало било, што је непрестано потпиривала свађу између Милана и стрица. Кад је опазила, да је Милан баш не бегенише, кад је видела, да је не мари, као да му је кост у грлу... Па још кад је Милан мало по мало јој похватао трагове, да га је подкрадала и још које шта.... Почела је кћер подбадати против зета... И то је баба употребила у своју корист, што је Милан говорио Јели, да се окане моде и да не расипа. Ма Милан најмање што рекао Јели, мало и благо је опоменуо и укорео, и то је баба употребила против зета.... Милана окупило зло од свију страна. Дуг му се попео на грбачу. Не зна шта ће и какоће. Како да се помогне... А у кући жена троши немилице кад јој неда, пуница тајом прода из вајата меров који жита или кукуруза, па... Незнаш које горе.

Додијало то једанпут Милану; дошло до гра, што кажу, па покаже пуници врата...

* * *

У Милановој кући читаво чудо и покор. Пуца му брука по селу! Оставила га жена. Отишла Јела матери. Матора „отровница“ све је дотле копкала и подбадала Јелу, док се није

наше државе, и ако би, да богме, и тада требало жива и неуморна, паметна и смишљена рада у сваком тренутку, у сваком часу. Истинитост овога што рекосмо је непоречна и несумњива и у случају, ако би Бугари македонско питање употребили сад и само као једну репресивну меру, да израде своме непризнатом владаоцу признање. То опет показује шта треба и ми да радимо; то опет сведочи како они паметно стварају прилике за себе и за поједине своје рачуне и потребе."

ДОПИСИ.

Сакуле 25. септембра. (Немачко-мађарска школа у Сакулама.) Пошто је сл. уредништво „Заставе" допис из Сакула у свој лист „о немачко-мађарској школи" уврстило, то се учтиво умољава, да и ово у свој лист прими.

Између осталог г. дописник укорава сакулску интелигенцију, што је допустила, да се подигне у Сакула „немачко-мађарска школа" а не српска; као што је у Баранди, Перлезу и т. д. подигнута. Па довикује: Камо господо српска свест? Тај узвик премењава се одјеком на сву српску интелигенцију у ово бившој војеној крајини. — А камо вам господо српска свест; те у чисто српским општинама покомуналисте школе!!? — На сваки начин на то ће нам се одговорити: А ко нас је питао; то је против наше воље, „оћеш нећеш мораш," учињено. Па на преднаведени прекор и ми одговарамо: да је то без нашег знања, против општинског закључка „оћеш нећеш мораш" учињено.

Ствар је овако текла.

На претставку овомесних учитеља, да се због множине ученика још једна школа отвори, торонт. међе главни школ. инспектор наложи општини, да до 1. септ. прошле год. има школу са школским прибором подигнути. — Општина у главној скупштинској седници закључи, да ће школу подигнути и то: са наставним српско мађарским језиком, али пошто је ледом потучена и оскудна, определи рок подигнућа школе до 1. септ. 1888. год. — У другој у том предмету држаној главној општ. седници, таки исти је закључак по други пут у општински записник уведен т. ј. да се има нова школа на српско-мађарском наставном језику подигнути, — уједно одреди се плата учитељу из 400 фор., слободног стана и баште и да учитељ има бити Србин ист. правосл. вере. — Овомесни школски одбор такав исти је предлог донео и то да се на српском језику 3-и и 4-и разред заведе. (Али тај предлог није пред скупштину ни поднешен?!) Кад је општина све наредила и уредила, општину са 600 фор. на плату учитељску и репарацију школе (осим здања школског и прибора) годишње оптеретила, тада наш општ. бележник Албел поднесе општини налог гл. инспектора, где се општини налажа да има школу до 1. септембра 1888. год. подићи и то на наставном немачко-мађарском језику, јер у Сакула до 50 немачке за школу способне деце има.

Тај изненадни налог, општ. претставнике је пре неразио и одмах закључе да сви листом у Бечкерек иду и ту уредбу поруше, која је без општ. знања учињена.

У Бечкереку сви општ. претставници на челу кнеза (који није смео изостати) осим Кноца, бивш. бележника, Пантелића, Печа и Перлеза, преставши кр. угар. торонт. варм. главном шк. инспектору, свој протест против наредбе изјавивши, поднели су свој меморандум; уједно нагласили су, да је та наредба супрот закључка и знања општине донешена, и да је дужност општ. прво за својих 400 деце бринути се и школу на српском језику подићи, а не за љубав неколико придошлих Немаца своју децу занемарити, и за Немце школу дизати који неплаћају сви скупа више од 500 фор. државног пореза и тако по проценту 50 фор. општинског, а општина за њи да годишње троши 600 фор.

Г. инспектор је на то одговорио: Пошто у Сакула до 55 немачке деце има општина је дужна по школ. закону за њих школу подигнути, а ја ћу наредбу учинити да се такова мора подигнути, а после нека се и за Србе подижу школе. Он друкчије не може наредити, јер је тако још лане у вармеђеском већу закључено!

На питање: На ком основу је могло такав закључак вармеђеско веће донети, кад о немачкој школи нити је што школском одбору нити општини познато, нити је икада реч о немачкој школи у општинском већу била. Па како је могло, и чијим упливом је вармеђеско веће тај закључак; без знања и питања општине донети?

На које је г, гл. шк. надзорник одговорио: Тако је вармеђеско веће закључило и тако мора бити.

На то ће један од депутираца рећи: Та ми не чинимо ништ ружно, ако на основу 400 српске деце тражимо српску а не немачку школу — та за живаљ немачки доста се немачки „шул ферајн" брине и т. д.

Гл. шк. инспектор на то рече: Треба да знате да сте овде у краљ. канцеларији, те моја блага нарав и стрпљивост није друге мере употребила; тако је вармеђеско веће закључило, тако мора бити и ја ћу налог издати да се то изврши — и т. д. Овај цео разговор је на немачком језику вођен!!

Оволико у хитости у хатар извинења на нападај против нас.

Није до немара наше сеоске интелигенције, јер је наша реч „глас у пустињи" — но до наше управе. — Шта је урађено у погледу комуналних школа нашег животног питања на епархијској вршачкој скупштини? — Ништа. — Г. Долга изволео је изразити се: То је све привремено — па свршено.

$^1/_2$ $^1/_2$ић.

Дањ у септембру 1888. Доста смо чуда и покора у нашој српско-црквеној општини доживели и то све због нашег пароха г. Милоша Рајачића. Зато сам се латио пера и обраћам се „Застави" са молбом, да изнесем на јавност и да упознам и осталу браћу Србе, каковог ми пастира имамо, ма да живимо у сред спаилука карловачке патријаршије.

Ево већ 30 година, како нас је усрећио наш попа г. Рајачић. Од тога времена непрекидно се води борба између њега и овомесне црквене општине, радећи увек по свом ћефу и не обзирући се на општинаре и на оне, који су позвани, да у општини уређују. Најпре не живећи са својом женом, проводио је свој живот по биртијама, пијанкама и друштвима, онако, као што једном свештенику не приличи. Шта више, по бирцузима се и тукао, и једном приликом у гостиони код „Зеленог венца", свађао се са једним овдашњим пензионованим обрлајтнантом, који му је у своју обрану ножем руку озледио. По сватови, свечари, па шта више и у пударини, разуме се, није никад фалио, што му се најпосле не би замерало, да је умео да чува своје свештеничко достојанство. Поред тога је још и ловац, и често је са пушком о рамену цивилно обучен у лов ишао. Своје парохијане је сваком даном приликом завађао и једног против другог дражио; парнице је водио и странке по судовима заступао, али зато саране више пута није по пропису обавио; па онда се и у црквену касу мешао, што је више пута доказано, а једном се дао од тутора са 6 фор. из касе, што је посветио два ново-подигнута крста у атару наплатити. Црквени дуг, који општини дугује, и који у стотине иде, неплаћа и т. д.

Против недела нашег попе г. Рајачића више пута су конзисторији тужбу наши општинари и грађани поднашали, па је једном приликом поведена и истрага и Рајачић је после тога и осуђен на затвор, али је та ствар легла. А на многе тужбе, које су још конзисторији општинари подносили никад и не стигоше одговори, нити каква решења. За лањску тужбу, коју су у јуну месецу општинари конзисторији поднели, дознао сам, да је г. Рајачићу на очитовање поднета. То га је тако осмелило, да се усудио дотичне општ. суду тужити. Но, када исти општинари и на лицу места у самом суду доказаше, да је њихова пријава против њега скроз истинита, то суд тужитеље невиним прогласи а њега са тужбом одбије. Он да боме не беше са тим задовољан, него се усудио чак на сам бански сто у Загреб тужбу поднети. Када је иста тужба и од банског стола одбијена, онда се тек наш г. попа Рајачић уверио, да се не да кривудати. С тога мислим, да ни конзисторија није се правилно и потпуно о ствари обавестила, а требало би, да се лати једанпут озбиљно ствари, те да се наш попа не фали, да се на све против њему поднете тужбе конзисторија не осврће, држим, да би требала конзисторија да једном увиди ова чуда и покоре и да се одазове молбама наших општинара.

Још ћу да напоменем, да се исти наш г. попа једном пред више скупштинара изразио: да му је његов отац рекао, да никад зрелим човеком неће постати, што је он сам и признао. А том приликом је још рекао: да се сад осећа зрелим човеком и да се више ни у какве послове, ко ји у његову дужност не спадају мешати неће. Но што дикла навикла. Он се опет и поред тога обећања, мада сад мисли да је зрео (тек у 50. год.) вића поново највише око пол. општине, по судовима и т. д. Ту скоро је пред судом осечким као бранитељ овдашњег лечника против пунице му био. Но ту је добио лекцију од исте госпе пред судијама. Она му је рекла: стидите се! Је ли вам посао заступати, јесте ли ви свештеник или шта ли сте? Гледајте цркву и т. д. Попа се нашао у запари са оваког нападаја, али тешко да ће га и то излечити.

Оволико за сада; узбуде ли потребе, потрудићу се, да још више о нашем г. попи на јавност изнесем.

—ић.

Вести из места и са стране.

Покор у српском министарству спољних послова. Читамо у београдској „Срп. Независности": У министарству спољних послова десио се ономад, у недељу, прави покор. Покор је изазвао Коста Здравковић члан познате крагујевачке компаније. Не знамо шта је управо могао Здравковић рећи г. Мијатовићу, министру, тек мора бити да је учинио велики безобразлук, кад га је иначе мирни и уљудни г. Чедица могао изјурити из канцеларије на поље. Људи очевидци причају да је г. Чеда, раздражен до крајности, сам собом јурио Здравковића из собе у собу, вичући за њим: „На поље, на поље, ти мени претиш, на поље," док се Здравковић није нашао у ходнику. Тек у ходнику усудио се он, онако запрепашћен, окренути се к вратима на која је излетео, кад му г. Чеда и одатле подвикну: „На поље! Уговор не може остати, ако си што дао Раквићу, тражи од њега, да ти врати." У ходнику је међу тим, било доста људи обојега пола, који упропашћени гледаше овај догађај. Здравковић је био дошао у министарство спољних послова по нарочитом позиву г. Мијатовића да, ако се може, на леп начин исправе уговор, који је компанија с Ракићем удесила на велику штету државне благајнице и који је, како кажу, био противан и решењу самог министарског савета. Том исправком г. Мијатовић је мислио да бар колико толико ублажи ствар, која је на тако рђав глас изашла! Но Здравковић као да није пристао на то, и отуда, ваља да, после и овај покор између њега и министра. Кад се ово десило, били су у другој соби министровој г. Гарашанин и г. Кујунџић. Шта ли ће они ту? Мора бити да су дошли да потпомогну ствар свога Здравковића, свога доброг компањона и једномисленика. Да видимо шта ће на то сад „Видело" рећи.

Поплаве у горњој Италији. У горњој Италији излиле су речице Ада и Тартано из свога корита, то је вода силно опустошила земљу. Између Сондрио и Золича морао се је обуставити жељезнички промет. У Валтинели порушила је Ада све мостове, па је за то прекинут сваки промет. Код Шијезе одвалила се земља, те је засула једно сеоце. И Адиге и Оглио силно расту, те се је бојати велике погибељи. Киша лева непрестанце.

Апшења Бугара. „Свобода" пише о стању Бугара (?) у Македонији, те вели да је једанајст Бугара већ осам месеци у затвору. Турске области отежу са осудом. У бечким листовима читамо следећи брзојав из Букурешта: Три главна кривца побуне у Рушчуку, по имену Ивановић, Тучев и Петковић затворени су јуче у Рушчуку, камо су се вратили из Русије.

Побуна против свештеника. Ту скоро узбунили су се сви унијати у Домбову против свог свештеника. Један пут баш кад је излазио из цркве, дочекају га сељаци на црквених врати и нападоше на њега, он побегне у једну оближну кућу, али народ пође за њим, развали врата на тој кући и питање је шта би било са попом, да се није баш у тај мах указала од некуда жандармерија, те га ослободила. Сад је више сељака затворено и поведена је истрага, која ће показати, зашто се народ у Домбову побунио.

Бура у јесен. Прошлог уторника била је по многим крајевима наше отачбине бура са јаком грмљавином. Из Сегедина јављају, да је гром ударио у једну рибарску колебу код Томпа Сигета. У колеби је било петоро рибара од којих је тројицу убио гром, а двојица остадоше живи.

Трговина.

= **Нови Сад**, 29. септембра (11. октобра.) Житарска радња је одржала на горњим, па и овамо на нашим доњим пијацама житарским живахан промет са добро одржаним ценама пшенице ево већ од почетка овопедељнога житарскога рада. Виша бележења у европском иноземству са, недовоза пшенице из Америке допринела су на берзи житарској у Будимпешти и Бечу знатан напредак у цени пшенице. Пошто је кукуружња берба у највећем јеку — то нема на нашим доњим пијацама скоро никаквог довоза са раном. Што доспе пшенице овамо негледа се на каквоћу велико него и млинови и спекуланти врло радо то зрно пазару. Од два дана овамо усљед повишице цене на горњим пијацама и овамо је цена пшеници се учврстила па и унапредила са неких 20—30 н. Све за неколико дана само. Данас је цена рани код нас ова: Пшеница новосадска, шајкашка и сремска 7 ф. — 7 ф. 20 н. Наполица 5 ф. 60 н. Јечам 4 ф. 50 н. Зоб 4 ф. 30—60 н. Кукуруз нов некрљен 2 ф. 30—60 н. Све од 100 кгр.

Радња са производи врло слаба, трговаца са стране је врло мало у нашој вароши. Продаја сваковрсне робе наше ограничена на помесну потрошњу нашу не односи се скоро ни на коју страну у даљину, цене су свему умерене. Маст на више 60 ф. — 62 ф., на мање 66 ф. Сланина сушена танка и средња 64 ф. — 66 ф., тешка дебела пажена 68 ф., од 100 кгр. Роба наших вртара-бостанција у ванредно доброј каквоћи по врло јевтину се цену продаје. Нов пасуљ 8 ф. 50—9 ф. Кромпир 1 ф. 60—1 ф. 80 н., лук црни 2 ф. 50—3 ф., од 100 кгр. Купус 3 ф. 50—4 ф. од 100 главица.

На свињској месарској пијаци покрај слабога промета цене су роби ове: Угојени свињи 46 до 48 н, мршави свињи полгодишњ. 14 ф. — 16 ф., годишњ. 24 ф. — 32 ф., двогодиш. 44—52 ф., од пара. Јагњци 7 ф. 50—9 ф. 50 н., од пара. Теоци 8 ф.—16 ф., од пара.

Вино. Новога вина се врло слабо тражи. Арендаши са села траже лањског добро очуваног вина белог и шилера. Ново вино цену 10 н., старо бело 10—16 н., шилер 12—18 н., црно 24—32 н., све од 1 литре.

*

У **Будимпешти** 29. септембра (10. октобра.) Пшеница по мало нуђена, воља за куповање добра; цене се одржале до данашње. Плаћана пшеница потиска 80. 8 ф. 10 н., 81.5 8 ф. 25 н., 79.5 8 ф., 78.5 7 ф. 95 н. Бачка 79.5 7 ф. 90 н., 80.1 8 ф. 10 нов. Све на три месеца.

Термини: Пшеница за пролеће 8 ф. 47—48 н., за јесен пшеница 7 ф. 67—69 н. Кукуруз за мајјуни 1889. 5 ф. 95 н. Права цена кукуруза ће се истом определити кад кукуружња берба прође.

Најновије вести.

— Јављају из Карловаца: Београдски митрополит Тодосије дошао је у Карловце да се саветује с Германом у бракоразводној парници између краља Милана и краљице Наталије. Лепо се обратио!

— Јављају из Загреба: Сава је излила те поплавила предграђа Трње и Хорвате. Свет се спасава по таванима. У штталама стоји марва до трбува у води.

— Главни конвент наших Лутерана, имао је скупштину. Решено је, да се свима оним Словацима изда неповерење, **који су били на кијевској прослави**, а да се против инспектора Павла Мудроња поведе због тог истрага и да се казни по канонима. Павле Мудроњ се одлучио бранио. Он рече да је ишао у Кијев, што се славила слава прелаза у хришћанство, а то мора сваком хришћанину годити. Да се така слава славила у Енглеској, не би му нико замерао да је тамо отишао. Па зашто му замерају што оде у Русију. Он је Словен и наравно је што воле Русе. — Матија Дула бранио је Мудроња и рече: „Ви се радујете кад неколико црнаца пређу у хришћанство, а криво вам је кад ко слави дан, кад је цео један народ прешао у хришћанство. Но ако ви с нами Словацима тако поступате, те и у црквеним стварима радите по некој политици, ми ћемо се оцепити од вас. Доста смо трпели, више нећемо."

БРЗОЈАВИ „ЗАСТАВИ."

(Стигли 29. септембра у вече.)

Рим. Немачки цар јутрос у 9 сати кренуо се из Флоренца. Градоначелник Рима издао је проглас на грађане, у ком им завијено препоручује, да лепо дочекају немачког цара. (То није добар знак по госта. Пр. ур. „Заст.")

преварила, па побегла матери. Милан није знао, шта да ради од чуда и беса! Та ено, сад ће да ври цело село!

Ала ће да се смеју његовој срамоти! Хтео је, онако, како је био у срцу, да узме пушку, па да оде и да их обадве умлати... Но ипак се некако умирио и утишао... Видићемо, докле ће... Кад она може без мене да живи, могу и ја баш без ње! А, виш ти... ха! ону бабускеру... требало би је... ал нека, да видим, баш шта ће!

* * *

Било баш хладно, кишовито, јесење вече. На пољу заокупила хладна киша, већ од неколико дана не престаје... Милан баш седео код куће, задубио се у неке црне мисли. У души му суморно, као и на пољу, тамно, облачно.

Баш се он тако највећма задубио у мисли, ал чује залајао зељов. Залајао, па појурио на придошлицу, па онда од једанпут престао...

Ко је то?! Ваљда когод од познатих, кад кер неће на њега!

Отворише се врата. Милан диже главу, погледа на врата, у соби био мрак...

Кад, ал ко то био?

Баш Јела, његова несрећница. Чисто није могао да верује... погледа је, она сва уплакана и усплахирена, као да је испред сабље турске измакла.

Са сузама у очима, причала му је, како је мати наговарала, да га остави; како је говорила, да је Милан више не воле и да иде код неке друге.

На лицу јој се видело, да се од срца каје... од свег срца да говори. Признала је, да је крива... каје се... молила је склопљеним рукама Милана, да јој опрости, она нема никог осим њега... А, мати... Нема матере, боље, да јој није мати, кад је така.

Казала је и то, како је осетила да има под срцем пород, па исповедила матери... А мати — несрећница, нудила јој неке лекове, да — побаци...

Милан се стресе кад је то чуо; свег га језа прошла! Кад јој мати, вели, то казала и дала јој тај лек, она се ужаснула, згрозила... стакло јој испало из руке. — У највећем страху, дотрчала је овамо, вратила се, моли га за опроштај.

Обећавала му, да ће бити верна и послушна... Са свим ће се поправити...

Милан је ћутао... колебао се и борио... Тешко му опростити, а не може своју рођену жену одгурнути, одбацити... Падне му и то на ум, што је у благословеном стању. Помисли на свој будући пород... Види... та свака црта на лицу, све казује, да се каје из свег срца. — И опростио је...

* * *

Јела на скоро роди Милану прво чедо и то: мушко! Залога помирења и обновљене љубави. И стриц се после помирио ш њим. Опростио им све.

Јела са свим друга женска... злато од жене!... А баба-Скевија!.. Ударила је капља; сва је узета... није се дуго мучила, умрла је.

И тако се ипак све добро свршило. Није било доцкан!

У Будимпешти 8. октобра 1888.

С. М. С.

Народна привреда.

Нешто о филоксери.

III.

У Француској стоје неподигнути они 300.000 франака, који су као награда расписани још год 1874. за онога који лек против филоксере пронађе. И многи је досад тражио лека, па тражећи за цело сањао о тим хиљадама. Онај презадужени апотекар Böttchen могао је, тражећи да направи злато, направиви је порцулан; али овде то неће тако ићи, ма колико да је ко гладан новаца, јер се овај не може у лабораторијуму пронаћи. Лек ће се овде наћи тако, ако се буде разним средствима пробало, било у зато одређеним виноградима, било сваки у своме винограду. Тако ће се само моћи видети, шта где помаже. А лек тај мора бити таки, да на местима где филоксере има тамани филоксеру а не шкоди чокоту. Лек тај треба да је такав, да неда да се филоксера може нити даље расплођавати, нити одатле, где је, бегати и своје огњиште преносити. Леком тим мора се лоза снажити, да лакше одолева филоксери. Лек тај треба да је таки да га у сваком земљишту може сваки употребити; да је јевтин, али опет таки, да може кроз више година и у свако доба годишње делати. — Иште се дакле много и питање је, могу ли до сада употребљени лекови одговорити свим тим захтевима.

Године 1883. похвалише као најбољи лек против филоксере — нафталин. Новине га пронеше као најбољи лек, јер нађоше пробом у Малаги и Бордову: да филоксеру тамани; да је чокот под тим утицајем нове жиле терао. Очекиваше много одатле и тим пре што је нафталин јевтин. — Тај исти др. Фишер из Штрасбурга, који је радио у Француској, правио је пробе са нафталином и у Влашкој, али још са мање успеха. Утицај тога тела показао се и овде доста повољан, али не у оној мери како се то очекивало.

Из ових покушаја са нафталином изводише то, да се он може употребљавати као лек против филоксере, само не сам и чист, него у свези са другим телима. Немац Фидлер мисли, да проста тела у опће не могу се никад као лек употребити, јер да сама не могу утицати на лозу како ваља. Онда је јасно, за што се нафталин више не спомиње.

Други је лек са којим се филоксера хоће да сузбије — сумпоро-угљик. Особито се у Швајцарској овај употребљују, и то већ од 10—15 год. Успех, који је тамо постигнут, најбоља је сведоџба за сам лек. Ево какав је успех постигнут. У кантону женевском, где се безобзирце овај лек употребљавао бесни филоксера горе по игде и икад пре.

Питање је сад; за што и како то може бити? Одговара се тако, да није сумпоро-угљик на време употребљен и да је у малој мери употребљен. А у већој мери и несме се употребити, јер то тело као што тамани филоксеру, утиче штетно и убија и саму лозу. Зависи даље и од земљишта, да ли ће и на лозу и на уш утицати. Имаде земљишта така, као што се то код Пожуна показало, где оно убије лозу са свим, а уши ништа не науди. Зашто се она и поред таког утицаја шири, мисли се да је и за то, што се није у време и као што треба радило са тим телом. Но зоолог Келер показао је својим експериментом да није тако и рекао је, шта би још ваљало радити. Он је хтео да види како промењене прилике утичу на уш, особито то, кад ране нестане, па је нашао — баш као оно Моргон, као што смо у горњим „разглаголствијама“ навели — да чим ране ушме нестане, да се она спрема напоље, тражи згоду где ће пресвлачењем коже доћи до крила, па да бежи даље. Па тако то бива и са са сумпоро-угљиком кад се ради. Ово тело не убија само уши него и ситне жиле, на тиме одузима рану онима ушима, које погинуле нису и те гледе после да се крила дочепају и огњиште пренесу на друго место. Ето тако се може разумети зашто у Швајцарској, Угарској и другде и поред сумпоро-угљика филоксера влада и даље се шири. И ту онда не помаже ни предлог Келеров, да се после рада са сумпоро-угљиком покрије то место са мрежом и да се неда да крилатице беже даље.

Ни овај лек не води дакле напред. Овај лек може се онде употребити, где се ради на искорењивању винограда, а не где се хоће да одржи. За одржавање винограда мора лек, као што је речено, такав бити, да не утиче штетно на лозу а уш да убија, а то сумпоро-угљик не чини. Даље још сумпоро-угљик није ни такав лек, који би спречити могао ширење филоксере, као што се од правог лека очекује, него се и поред њега она шири још боље. И онда не остаје ништа, него се обазирати ваља за други лек.

Пробало се још са сумпоро-калијем, али овај лек имаде најмање пријатеља. И онда остаје још једно тело, за које говоре да одговара свима горе истакнутим захтевима, а то је — креозот. Ово је онај што се из угљена вади.

Тело је ово сложено из многих других тела (имаде у себи нафталина и карболне киселине у разним процентима), која се растварати могу при различитим температурама, те зато може у свако доба године и при свакој температури и влази да утиче на лозу. Немац Фидлер вели, да дејство овога тела иде упоредо на вегетацијом. — Утицај овога тела такав је, да убија филоксеру а не само да не шкоди лози, него је још и снажи.

Креозот се може чист, а може измешан са водом да употребљује, како је где згодније. Растворина са водом може бити од 10%, 20%, 50 и 100, опет према земљишту и времену кад се употребљује. — Лек је овај јевтин, дође, како Немац Фидлер вели, до 5 фенига на чокот; а кад се јако растопи и јевтиније.

Са овим телом радило се у Елсасу, Француској и Италији и постигло се: да је филоксера директним утицајем утамањена, а где није до ње допрло, одатле је, променив сокове у лози, отерала или опет утаманила.

Креозотом се може спречити излазак филоксере на површину, не дати јој, да до крила дође и своје огњиште шири; или ако је већ изашла, може јој спречити улазак на жиле, заливањем чокота.

Колико у свему овоме имаде истине моћиће показати само онај, који буде пробао.

*

Макар да није ни овај лек награђен са оних триста хиљада франака, треба опет пробати, јер ћемо само тако наћи што хоћемо. Но не треба заборавити ни то, да нам је лоза ослабила, те да је ваља снажити подмлађивањем, па је и друкче садити и резати.

У Цириху, 2. септ. 1888. г. **М. П.**

Извештај

дилетантске позоришне дружине српског новосадског читаоничког певачког друштва о примању и издавању, које је било на представи: „Јединице“, шаљиве игре у два чина, од грофа Александра Фредра (превео Сава Петровић) и „Француско-пруског рата“, шаљиве игре у једном чину, од Косте Трифковића, и која је приређена 26. септ. (8. октобра) т. г. у дворани српског народног позоришта а у корист друштва за српско народно позориште.

За продате улазнице примљено —	91 ф. 10 н.
Издато — — — — — — —	44 ф. 14 н.
Остало чистог прихода — — —	46 ф. 96 н.

која ће се свота предати управном одбору друштва за српско народно позориште.

У Новоме Саду, 28. септ. (10. октобра) 1888.

Дилетантска позоришна дружина.

ПОЗИВ.

П. н. г.г. одборницима и скупштинарима срп. правосл. црквене општине новосадске, да изволу доћи **у недељу 2. (14.) окт. т. г. у 3 сата после подне у гимназијску дворану** на договор о предстојећим изборима протопрезвитера, пароха и ђакона.

У Новом Саду, 29. септембра (11. октобра) 1888. г. **Др. Станојевић,** председник.

ПОЗИВ.

Пречастној г.г. свештеницима, п. н. г.г. изборницима протопрезвитерата новосадског, као и п. н. г.г. скупштинарима и одборницима српске правосл. црквене општине новосадске, да изволу доћи на дан избора протопрезвитера, т. ј 4. (16.) октобра о. г. у 9 сати пре подне у гимназијску дворану на договор у погледу избора окружног протопрезвитера новосадског.

У Новом Саду, 29. септембра (11. октобра) 1888. г. **Др. Станојевић,** председник.

КЊИЖЕВНЕ ВЕСТИ.

СРБИНОВИ ЗАПИСНИЦИ

пише у везаном слогу

СРБИН-МИЛОШ ГРАБОВАЧКИ.

38. број доноси: Осуду 37. броја. — Краљица-мученица. Краљевина Србија. — Успомена на Славље из под брега „Магарећијега.“ — Земунс. „Сербенфресер шепли.“ — „Јунгес-пипликонес.“ — (Срећа је округла к'о „Сребрна кугла.“ Ода прошлости и садашњости кајмакамије по сред Србије.

ПРОГРАМ

О ЕКОНОМСКОЈ ИЗЛОЖБИ

коју приређује

ЕКОНОМСКО ДРУШТВО

БАЧ-БОДРОШКЕ ЖУПАНИЈЕ

под заштитом

ПРЕОСВЕШТ. ФЕЛИКСА ПАРЧЕТИЋА ОД РАКОЦИ

У НОВОМ САДУ

у просторијама

СТРЕЉАЧКОГ ГРАЂАНСКОГ ДРУШТВА (SCHIESSSTÄTTE)

од 1. (13.) до 4. (16.) октобра о. г.

Дневни ред за ову изложбу економских, челарских и вртарских производа овако је распоређен:

1. (13.) октобра о. г. пре подне у 10 сати свечано отварање изложбе.

Истог дана пре подне у 11 сати, седница управног одбора.

2. (14.) октобра о. г. пре подне у 11 сати, оцењивачки одбор донеће пресуду и издаваће награде.

Исти дан у 1 сат после подне, друштвени обед (банкет).

4. (16.) октобра о. г. после подне у 5 сати, затварање изложбе.

Улазнице за изложбе: За први дан 30 новч. од особе, а за остале дане по 20 новч.; а за цело трајање изложбе 60 новч.

У Новом Саду, 28. септембра (10. октобра) 1888. г. **Приређивачки одбор.**

✝

Анђео смрти, послан од Бога, узео је ноћас душу узданице наше, премиле ћери и јединице Десанке и однесе је у рајско насеље.

Јављајући ову тужну вест својој родбини и пријатељима, молимо их за тихо учешће у тузи нашој.

Наше премило јединче

ДЕСАНКА

предала је душу своју Богу јутрос у 4 сата у цвету младости своје у 17. години жића млађанога.

Тело никад непрежаљене наше наде опојаће се сутра у четвртак 29. септембра у ½4 часа по подне, по обреду наше свете православне цркве и затим ће се предати матери земљи.

Мир нека је пепелу њеном и блаженство души!

Панчево, 28. септембра 1888.

Ожалошћени родитељи: Вељко Константиновић отац, Анка Константиновић мати.

ОГЛАСИ.

МАНУФАКТУРНА ТРГОВИНА

ТЕОДОРА П. СТОЈИЋА

У ЗЕМУНУ

потребује два спомоћника, који одма ступити могу. 3—3

НАЈСАВРШЕНИЈИ ЛЕК ЗА ЗУБЕ И УСТА:

СПАСОНОСНА ВОДИЦА

ДРА И. РАНИМИРА.

Повлашћена (патентирана) је од високих ц. кр. влада у Бечу, Будапешти и Београду. Од стручњака је признаата као најсавршенији проналазак на пољу зубног лекарства противу свију зубних и усних болести. — Она је у правом смислу речи спасоносна од најжешћих зубобоља, ревматизма у вилицама, скорбута, парулеса, непријатног задаха и у опште од свију мана у устима. Неопходно је потребна свакоме без разлике за одржавање, ојачавање, чишћење и улепшавање зуба.

Ова водица је званично анализирана опробана и концесионирана у више држава и својим чувеним спасоносним дејством надмашила је све остале лекове и сротства за зубе и уста.

Добити се може поштом непосредно уз доплату (Nachnahme) из главног стоваришта Др. И. Ранимира у Земуну (Угарској) и од Кохмајстера дрогуиста у Будапешти, као и посредовањем бољих апотека и трговина. На мање за варош Земун продаје трговина Канамацијe и друга у Земуну. — При куповини ваља пазити на ову заштитну марку, као и на својеручни потпис проналазача на свакој флашици.

14—20 **Цена: 1 фор. 20 кр. а. вр.**

ЗГОДНА ПРИЛИКА

ЗА ИЗДАШНУ ЗАСЛУГУ

ЗА СВАКОГ КОЈИ НА СЕЛУ ЖИВИ

А ЗНА СРПСКИ ПИСАТИ.

ПОНУДЕ СЕ ШАЉУ

НА

ГЛАВНОГ ЗАСТУПНИКА „СЛАВИЈЕ“

г. Досу Поповића

У НОВИ САД. 1—3

СРБИЈА.

Једно пољско имање од 100 до 150 ланаца ораће земље поред Мораве, Дунава и железничке пруге, продаје се са врло повољним условима, са свима зградама и прибором потребни за пољопривреду, готов новац треба само 6000 форинти, ресто почек у исплати за 20 година.

Имање је у околини Смедерева.

За адресу обратити се администрацији. 1—2

ПАРНА МАШИНА.

Упослована 10 коња стабилна парна машина са котлом, продаје се због повећања предузећа у месту при жељезници темешке међе за 1000 фор. а. вр. Упитати у администрацији „Заставе.“ 1—6

ПРОДАЈА.

Продајем из слободне руке столарски алат (Tischler-werkzeug) за три раденика, и орових дасака суви уз врло јефтину цену.

У Руми, 27. септембра 1888.

1—3 **Јован М. Ђорђевић.**

МЕШОВИТА ТРГОВИНА

СТЕВ. ДОБРОЈЕВИЋА

У БОТОШУ

треба млађег спомоћника. Мануфактуристе имају првенство, ступање је одма. 1—1

НА ЗНАЊЕ.

Поштованој публици у месту и на страни јављам, да сам снабдела моју радњу са великим избором елегантни **женских и дечијих шешира** по најновијем париском фазону и то по умереној цени.

С поштовањем

Ф. ЛАКИ,

салон за моду поред гостионице „зелени венац.“

2—3

СРПСКА ШТАМПАРИЈА

Дра СВЕТОЗАРА МИЛЕТИЋА

У НОВОМ САДУ

удешена и снабдевена сваким штампарским материјалом, израђује свеколике штампарске послове брзо и јефтино, препоручује се

СЛ. ПОЛИТИЧКИМ И ЦРКВЕНИМ

ОПШТИНАМА

са својом јефтином и угледном израдом општинских тискарија сваке врсте.

НАШИМ СЛ. ЦРКВЕНИМ ОПШТИНАМА

препоручујемо

ЦРКВЕНЕ МАТРИКУЛЕ

штампане на прописаној хартији, правој кончаној „Dyos-Györi“ у великом формату 45—59 сантим.

Уз ово се примећује, да је само оно права хартија ових матрикула, која има поменуту величину и која има слепа слова (Wasserdruck) са именом ове хартије „DYOS-GYÖRI“

Цена је знатно спуштена и рачунамо табак по 4 новч. а за наручбине преко 100 табака

САМО 3 НОВЧИЋА ОД ТАБАКА.

Нашим гг. трговцима препоручујемо јефтину израду

РАЧУНА и ЦЕНОВНИКА,

трговачке коверте са фирмом штампамо 1000 комада по 1 фор. 50 новч., 2 фор., 2 фор. 50 новч. и 3 фор.

ВИЗИТ-КАРТЕ

сваке врсте и у разној величини 100 комада

по 30 новч., 40, 50, 60, 70 новч., па до најскупљи.

Власник и издавалац Милица Томић рођ. Милетић. Одговорни уредник Јаша Томић. Српска штампарија дра Светозара Милетића.